

O skušnjah celičnega izrejevanja svilnega semena.

V Roveredu v Laških Tirolih je bil od 16. do 19. septembra shod svilorejcev, katerih se je iz različnih dežel in narodov zbralo okoli 300; iz Kranjskega je bil pričujoč gosp. Jož. Pohlin, tajnik Metliške svilorejske družbe.

Iz poročila, ki nam ga je podal, izvemo, da celična sviloreja, o kateri so „Novice“ že večkrat govorile „pro“ in „contra“, je bila soglasno kot edin pomoček priznana proti znani kužni bolezni svilnih črvičev. Vsi pričujoči so si v roke segli delati na to, da vsi svilorejci se poprimejo te izreje, po kateri je le mogoče odstraniti hudo bolezen, koja je v mnogih deželah že toliko škode naredila. Kako močno je razširjena celična izreja na Laškem pa tudi v južnih Tirolih, vidi se iz tega, da sama družba kmetijska v Tridentu je pri tej priči nekemu trgovskemu agentu, ki je bil tudi v tej skupščini, za prihodnje leto naročila 500 snopičev tula, ki se potrebuje pri celičnem grêniranju. Prof. Haberlandtu pa so skušeni Lombarški svilorejci čestitali, da njegova vodila o celičnem izrejevanju so najboljša. Bila je v tej skupščini tudi izvoljena komisija izvedencev, ki bodo skusili časniki na noge spraviti, kateri se bode pečal s svilorejstvom in bode posebno to nalogo imel, da pride celična izreja do veljave po vsem svetu.

Národno - gospodarske stvari.

Pravila hranilnice.

(Dalje.)

Hranilnične bukvice.

§. 16. Denar se vlaga na določeno imé, ki ga vložnik pové. Na vsako prvo vložbo dobi vložnik hranilnične bukvice za ceno, koja se določuje od ravnateljstva, te bukvice so koleka proste. Te bukvice se dajejo po številki, koja pride na vrsto, in zapopadejo imé, ki ga je vložnik povedal in zaznam zvezka in pôle bukev, v katerih so zapisani kapitali vdeležnikov vse vložbe, obrestni pripiski in izplačila z dnevom in tekočo številko vred.

Vsakterim hranilničnim bukvicam so tudi pridjana pravila zavoda in tablica za izrajtovanje obresti, iz ktere se vidi, koliko da prinaša vsaka vložba naloženega najmanjšega zneska od 1 gold. do 100 gold. vsako leto v prihodnjih 20 letih, kedar se doštevajo obresti in tudi obresti od obresti.

(Za majhno vložbo, od ktere se od začetka ne dajejo obresti, ali za vložbo sicer neznatno, se izroči na zahtevanje stranke, da se privarjejo stroški za vložne bukvice, samo en list, ki pa mora imeti gori imenovane podpise; v ta vložni list se pa tudi zapiše vsaka dalja vložba, vsak prirastek obresti, kakor tudi vsako izplačevanje vložnega kapitala ali obresti.)

§. 17. Za vsako vložbo se v glavnih bukvh, ktere obstojé za hranilnične vdeležnike, začne posebna pôla, in na njej se zarajtuje vložba in obresti, ktere na njo pridejo, kakor tudi zneski, ki so se od zavoda izplačali.

§. 18. Vsaka vložba se mora od stranke potrditi na posebnem listu, ki služi denarnici kot nasprotni list, kakor tudi vsak vzetek kapitala ali obresti, tako isto na posebnem listu. Kedar se pa izplača vesoljni vložni kapital z obrestmi vred, se morajo pa tudi vložne bukvice (ali vložni list), ki so previdene z izplačno potrdbo od stranke, denarnici nazaj dati.

§. 19. Vsak, kdor prinese hranilnične bukvice (ali

vložni list) in pride po vložbo ali obresti, veljá kot njih lastnik ali kot njih opravičen pooblaščenec, ako izplačevanja ne zavira v §§. 22. in 23. omenjeni preklic (amortizacija), sodniška prepoved ali začasni zapis v smislu §. 21., in ako ni lastnik, ki je v bukvh zapisan, v njih zaznamoval in podpisal pridržek, da se vložba sme le njemu samemu ali njegovemu prepustniku (cesijonarju) ali pooblaščenecu izplačati; za ta pridržek mora biti v vsakih hranilničnih bukvh (in vložnem listu) odprta posebna rubrika (predelek).

§. 20. Če se hranilnične bukvice (vložni listi), ktere imajo ta pridržek lastnika, da se sme denar le njemu samemu izplačevati, cedirajo (prepusté) ali prodajo, moratisti, ki na take bukvice (vložne liste) izplačevanje tirja, skazati svoje obsestvo.

Če se prepusté (cedirajo) take bukvice (in listi), ali če se kdo pooblasti vzdigniti ves denar, na kterega se bukvice (in listi) glasijo, ali vzdigniti samo delni znesek tega denarja, ki se je prepustil, ali ki se ima vzdigniti, se mora ta cesija in to pooblastilo zapisati v hranilničnih bukvh (in vložnih listih) in podpisati od prvotnega vložnika in od tistega, kteremu so se bukvice (list) prepustile, in tudi od dveh prič.

Ravno tako naj se postopa, če se je odreklo pridržka.

§. 21. Ako se hranilnične bukvice zgubé, je dotični stranki prosto dano, to naznaniti hranilnici in na tanko povedati število pôle, svoje imé in stan, kar se tam zapiše, kakor je potrebno. To zapisovanje ima to moč, da hranilnica na take bukvice (ali list) ne izplačuje ne kapitala, ne obresti temu, ki ne more na tanko dokazati, da so bukvice njegove. To zapisovanje pa veljá le za štirinajst dni; v tem času pa stranka lahko svoje pravice po dotični varstveni ali kazenski oblasti ali po dotičnem civilnem sodniku zavaruje, drugače se pa po preteku omenjenega časa od hranilnice izbriše to zapisovanje (zaznamovanje).

§. 22. Kedar se hranilnične bukvice (ali vložni listi) zgubé, tedaj se prekličejo (amortizirajo) na način, kakor je predpisan za privatna pisma; vendar se za to postavi ediktalni obrok šestih mesecev.

§. 23. Da se dobi sodniški preklic, se dá stranki na njeno prošnjo od hranilnice izpisek iz bukev za kapitale vdeležnikov, in kedar stranka prinese sodniški preklični razsodek, ki je že pravno moč dobil, se jej izroči duplikat (dvojniki) zgubljenih hranilničnih bukvh (ali vložnega lista) proti prejemnemu listu, kar se v gori imenovanih bukvh zapisati mora.

Hranilnične vložbe se zastarajo.

Kar se tiče zastaranja hranilničnih vložeb, veljajo splošne postavne določbe.

Obrok za zastaranja vložeb se šteje od tistega časa, v kterem je kdo zadnjikrat kaj vložil ali kaj izplačila dobil ali se mu je v bukvice (vložni list) od hranilnice kaj obresti pripisalo, ter je postavljen ta obrok na 40 let.

Zastarane tirjatve zapadejo hranilnični zalogi.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Plača učiteljev od dvojne strani ogledana.

Dandanes se pogostoma razpravlja vprašanje: ali so naši učitelji zares tako slabo plačani? Naj tudi jaz povem, kar vem; če se motim, naj se mi popravi.

Kar je učiteljev na bolj novih šolah in pri malih farah, ti zares imajo pičle prihodke in res je živa po-

treba, da se jim vsaj toliko zboljša plača, da bi vsak vsaj 400 gold. na leto dobival. Kar je pa učiteljev pri večih farah, ti imajo vsaj večidel zdaj boljše prihodke, kakor bi jih imeli, ako bi se sploh reklo, naj učitelj ima po 400 gld. na leto. Mnogi učitelji na večih farah bi potem zgubo imeli, ker zdaj vendar pride marsikter z vsem skupaj na 600, tudi na 700 gol. na leto.

Al naši gosp. učitelji se nadjajo še boljšega; veliko jih je, ki mislijo, da jim ostane vsa sedanja bira (kolektura), ki zadeva službo organista itd.

Ko bi se učiteljem kar na enkrat toliko dalo, bil bi vendar vsak nespameten, da bi 16 let po šolah hlače trgal, predno postane kaplan ali pa kak uradnik.

Veliko se piše, kako da manjka učiteljev. Kako, da jih je na enkrat zmanjkalo? Še niso 4 leta, ko sem jaz prosil gosp. Zavašnika, da bi mi dovolil stopiti v učiteljsko pripravnico; al ker sem se gospodu prestar zdel, je hudo zarenčal nad menoj, rekši, da ima 40 mladih učiteljev brez službe, pa bi še kakega tacega starega dedca v šolo jemal. Zdaj pa se že po dunajskih časnikih, kakor v „Gemeindezeitung“ itd. pripoveduje, da na Kranjskem manjka učiteljev zavolj slabe plače. *) Kam neki so šli tisti, ki jih je bilo pred leti toliko preveč?

Jaz ne tajim nadlog nekterih naših učiteljev; al vprašam, kje pa dandanes ni nadlog? Ravno berem v „Laibacherici“ razpisano službo okrajnega kirurga v Senožečah s 100 gld. letne plače. Spominjam se pa učitelja in mežnarja, v katerem se je govorilo v lanskim „Novicah“, ki je s svojo ženico v 4 mesecih 35 estrajhov vina posrkal; ravno ta ga je letos sopet nabral 30 estrajhov v kolekturi; neki gospod iz Zagorja ga mu je že po 9¹/₂ gold. vedro plačeval; al on ga nič ne prodá ter pravi, da mora ostati ves za dom. Al predno bode sv. Jurij, ga bo tudi že za dom zmanjkalo. Namesti da bi to vino prodal in kar bi skupil, za drugo leto obrnil, pa rajši leta sosede nadlegovat na posodo; ker mu pa nobeden posoditi noče, pa vpije, da mu ni živeti med takimi sosedi itd. Kdo tedaj je kriv, da je tak človek reven, kakor on sam? Jaz mislim, če tak učitelj in mežnar kakor je ta, nabere 30 veder vina, 60 mernikov pšenice, 20 mernikov prosá in ajde, vrh tega pa še zraven vsaki dan nekoliko si prisluži od štiftanih maš, krstov itd., zraven tega pa ima tudi prosto stanovanje in drva; jaz mislim, da taki prihodki so boljši, kakor pa 400 gold. v denarjih.

Pa vsaj imamo mi v deželnem zboru možé, ki nas zastopajo tako, da so pravični na vsako stran, do njih ima ljudstvo vse zaupanje, — može take, ki dobro poznajo pomoči za potrebno materijalno, pa tudi duševno stanje naših učiteljev, zraven pa tudi vedó, kako da je naš ubogi kmet z davki obložen, da ga tudi veliko več obkladati ne morejo. Nemčurska stranka našim učiteljem velik kos kruha ponuja le za to, da bi se ona mogla vriniti v deželni zbor, da bi dobila večino. Al gorje nam vsem po tem! Al te nesreče se tudi ne bojimo: naj bo deželni zbor še desetkrat razpuščen, mi bomo pa desetkrat sopet tiste volili, do katerih imamo vse zaupanje, to je, naše narodne možake; oni poznajo stan našega revnega kmeta, pa tudi naših učiteljev.

Slovensko slovstvo.

* „Slavjan“. Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i prosvetljene. Vreduje i na svetlo dava Matija Majar v Celovč. Izhadja desetput v letě po jednoj celoj listini i velja s poštninoj 3 forinte ali 2 rublja.

Vrednik tega novega časnika, ki bode le izhajal,

*) To je gotova resnica.

Vred.

ako se oglasi toliko naročnikov, da izdajatelj ne trpi gmotne škode, je „Novicam“ dobroznani gosp. Matija Majar, dragi naš prijatelj. Kar je iskreni rodoljub ves čas svojega življenja na srcu imel, a po družih časnikih ni mogel doseči, skusil bode sedaj po lastnem svojem listu. V članku „beseda važna o književnom jeziku i o slovstvu slavjanskom“ najdemo po vse pisatelja knjige, ki je leta 1848. prišla na svetlo pod naslovom: „Pravila kako izobraževati ilirsko narečje i u obče slavenski jezik“. Uzajemni književni jezik in cirilica jedro sta vsega, kamor teži srce njego slavjansko. Ali se mu bode posrečilo, da ideja njegovega novega uzajemnega književnega jezika postane meso in krv, zeló dvomimo; vendar v velicah namenih mora se že visoko ceniti volja za to. Časnik njegov ne bode političen in tudi ne pisan za prosto ljudstvo, on bode slovstven, namenjen prosvetljenim čitateljem ter bode donášal sestavke „tičuče se slovstva, literature slavjanske, jezikoslovja, zgodovine, zemljopisja i starin, věsti učiliščne, narodne pesni, pripovedke i poslovice slavjanske, narodne običaje, objavljaj slavjanske knjige“ itd. Zanimiv bode tedaj „Slavjan“ vsakakor. Zato dobro došel! — Kdor pa se bode na-nj naročil — pravi gosp. izdavatelj — naj ne pošilja brž denarja, zato ne, da ne bode treba ga nazaj pošiljati, ako se oglasi premalo naročnikov; naročnina se mu pošlje še le tedaj, kedar pride drugi list na svetlo.

Znanstvene stvari.

Poročila o Matičinih zborih.

Poročilo o XXVII. skupščini Matičinega odbora

31. oktobra 1872.

(Dalje.)

Dr. Costa predlaga, da se g. Lésarjevo poročilo o diplomah izroči pregledovalcu društvenih računov, kateri naj poroča v prihodnji seji o njem. (Se sprejme.)

Dr. Ulaga bere pismo izročeno mu po dr. Razlagu, v katerem učitelj Boštjančič na Vranskem 24. septembra prosi nekatere matične knjige po kolikor mogoče znižani ceni. — Po daljši debati, ktere so se vdeležili Costa, Pleteršnik, Bleiweis, Ulaga, Vončina, Šolar in Lésar, sprejme se naposled gosp. Lesarjev predlog, da se mu dadó knjige kakor bukvarjem za 25% ceneje.

Ker se o sporočilu nikdo več ne oglasi za besedo, bere dr. Costa dve noticiji iz „Slov. Nar.“, v katerih se krivo poroča o gosp. Lésarji, kar se tiče vpisovanja novih udov in prodajanja Matične diplome. (Glej „Slov. Nar.“ štev. 120. in 123.) Dr. Costa pravi, da je vse to grda laž in da naj sl. odbor opraviči gosp. Lésarja in izreče, da ni res, kar je pisal „Slov. Nar.“ v omenjenih dveh sestavkih. Lésar pravi, da mu je žal, da se prva stvar „o vpisovanji novih udov“ danes v odboru obravnava, ker bi se bila lahko rešila po drugi poti in sicer vsled pisma, pisanega g. dr. Zupanecu, glasečega se tako-le: „Ljubi prijatelj! — Take hvale za sedemletno pomoč pri blagajniškem poslu jaz nikakor ne zaslužim, zato Te, dragi moj, lepo prosim, potegni se za svojo čast ali vsaj blagovoli preklicati laži, ki jih je, kakor se mi pripoveduje, o meni med svet zopet nesel „Slov. Narod“, in s kterimi si Ti v dotiki ali zvezi, v kakoršni koli že bodi. Prepričan, da mi ne odrečeš opravičene prošnje, kličem Ti na zdravje! V Ljubljani 19. okt. 1872. l.“ Jako mi je žal, da mi g. dr. Zupanec ni skazal te ljubavi.

Dr. Zupanec podpira predlog dr. Costov, da se odbor slovenske Matice potegne za čast g. Lésarja.

Po živahni debati o tej stvari, ktere so se vdeležili dr. Vončina, Šolar, Bleiweis in Svetec, sklenilo se je

*